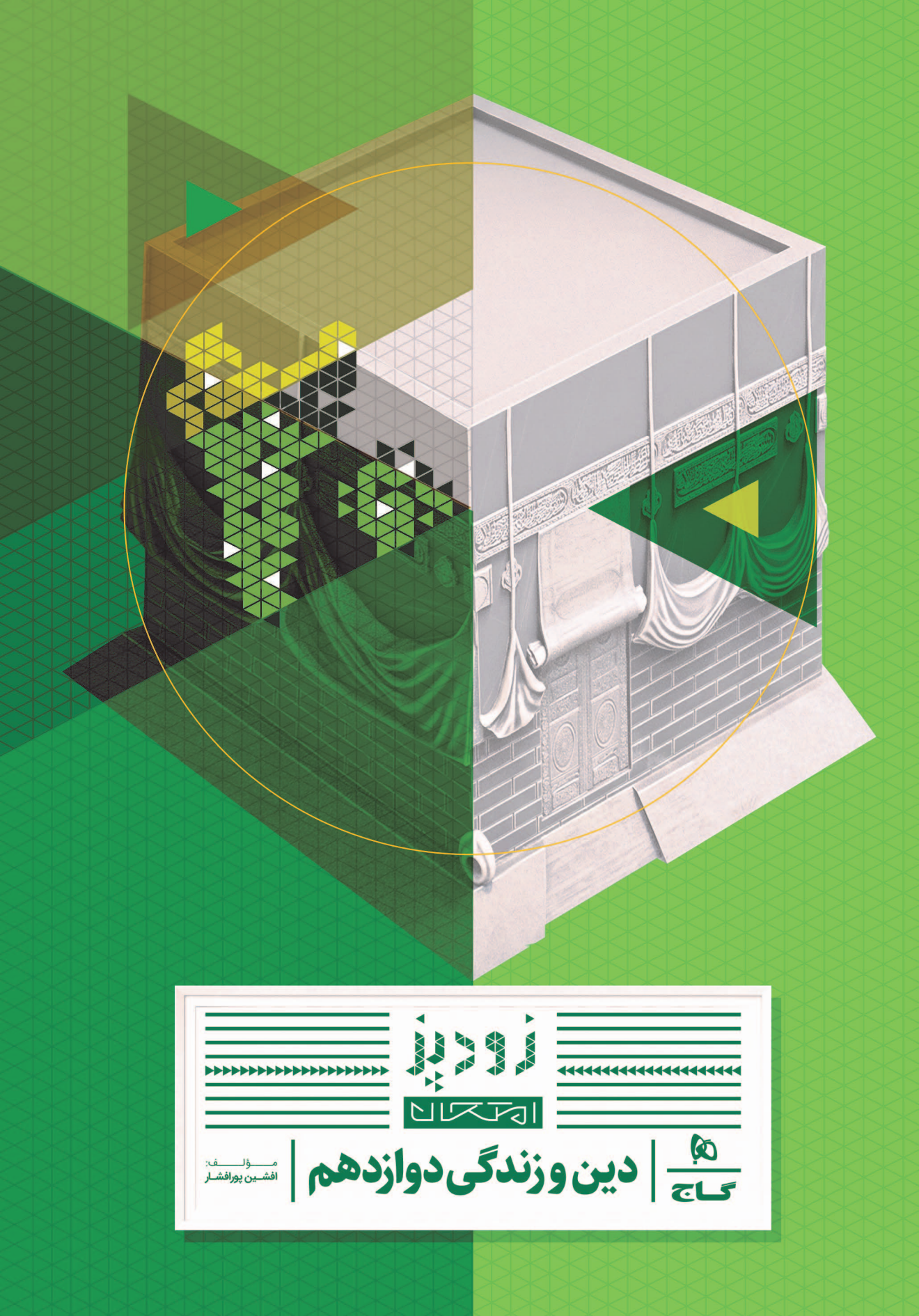

مؤلف:
افشين پورافشار

دين و زندگى دوازدهم

ماج

چند دقیقه با شما قبل از شروع کتاب

- اگر این کتاب الان دستت هست، به احتمال زیاد یا امتحان نهایی دین و زندگی نزدیکه، یا از اون دسته آدم‌هایی هستی که دوست داری از قبل برای امتحان آماده باشی و کار رو به روزهای آخر نکشی. در هر صورت خوش اومدی!
 - همون طور که می‌دونی، امتحان نهایی دین و زندگی یکی از مهم‌ترین امتحانات نهایی پایه دوازدهم (با ضریب ۸/۴۷) است و نمره‌ای که از این درس می‌گیری، مستقیماً روی سوابق تحصیلی و در نتیجه روی پذیرش دانشگاه و آینده تحصیلت تأثیر می‌ذاره. به همین خاطر خیلی مهمه که مطالب کتاب رو به صورت مفهومی، منظم و دقیق یاد بگیری و فقط به حفظ کردن چند جمله اکتفا نکنی.
 - این کتاب ویژه دین و زندگی پایه دوازدهم بچه‌های رشته تجربی و ریاضی تألیف شده و شما رو از خوندن هر منبع دیگه‌ای بی‌نیاز می‌کنه!! (اگه وقت کنین و همین کتاب رو چند بار بخونین که عالی میشه!)
 - کتاب دین و زندگی دوازدهم شامل ۱۰ درس هستش و هدف ما توی تألیف این کتاب، این بوده که شما رو به بهترین نحو برای پاسخ دادن به سؤالات امتحان نهایی آماده کنیم و در این راه تلاشمون این بوده که منبعی کامل، منظم و کاربردی تألیف کنیم؛ منبعی که هم آموزش بده، هم دوره و جمع‌بندی درس‌ها رو راحت کنه و هم فرصت کافی برای تمرین و دیدن نمونه سؤالات در اختیار بذاره.
- تو این کتاب برای هر درس، سه بخش اصلی در نظر گرفته شده:

- در این قسمت، تمام مطالبی که ممکنه در امتحان نهایی مورد سؤال قرار بگیرن، به صورت کامل توضیح داده شده‌اند. متن کتاب درسی خط به خط و کلمه به کلمه بررسی شده و به یقین می‌گم هیچ نکته‌ای از قلم جا نیفتاده ...
- توی این درسنامه‌ها تمام آیات، احادیث و روایات، اشعار، ارتباط مفاهیم و تمام سؤالات و کادرهای کتاب درسی که در بودجه‌بندی سنجش وزارت آموزش و پرورش بوده به صورت دقیق تحلیل و تشریح شده‌اند تا هنگام مطالعه، ابهامی برای شما باقی نماند. به همین دلیل اگر این درسنامه را با دقت مطالعه کنین، عملاً برای یادگیری مطالب مورد نیاز امتحان نهایی، به هیچ منبع دیگری نیاز نخواهید داشت.

درسنامه تیپ‌بندی شده

- همه ما می‌دونیم که در روزهای نزدیک امتحان نهایی، زمان ارزش زیادی داره. کمتر کسی هست که فرصت می‌کنه در روزهای نزدیک امتحان، متن درسنامه رو چند بار بخونه. به همین دلیل، برای هر درس به خلاصه نموداری کامل و مفصل که تقریباً نزدیک به ۱۰۰ درصد مطالب درسی رو پوشش میده، تهیه کردیم.
- این خلاصه‌ها تقریباً تمام مفاهیم هر درس رو به شکلی دسته‌بندی شده و قابل فهم در اختیارتون قرار میدن و برای دوره سریع و جمع‌بندی فوق‌العاده کاربردی هستن. اگر این خلاصه درس‌ها رو قبل از امتحان مرور کنین، بخش بسیار بزرگی از مطالب هر درس (نزدیک ۱۰۰ درصد) در مدت کوتاهی برای شما یادآوری میشه.

خلاصه درس

- یادگیری بدون تمرین کامل نمیشه. به همین دلیل در انتهای هر درس مجموعه‌ای بزرگ از سؤالات استاندارد و تیپ‌بندی شده قرار داده شده است.
- برای هر درس به طور میانگین ۱۷۰ سؤال ارائه شده که بخشی از آن‌ها از امتحانات نهایی سال‌های گذشته انتخاب شده‌اند و بخش دیگری نیز سؤالات تألیفی هستن که بر اساس سبک طراحی سؤالات امتحانات نهایی و با هدف پوشش دادن نکات مهم و پرتکرار طراحی شده‌اند. بررسی این سؤالات باعث میشه هم میزان یادگیری خودت رو بسنجی و هم با انواع سؤالات احتمالی امتحان نهایی آشنا بشی و هم با اعتماد به نفس بیشتری سر جلسه امتحان حاضر بشی.

بانک پرسش‌های تیپ‌بندی شده

در پایان فقط یک توصیه!

سعی کن این کتاب رو صرفاً ورق نزن. درسنامه‌ها رو با دقت بخون، خلاصه درس‌ها رو مرور کن و حتماً وقت کافی برای حل و بررسی سؤالات قرار بده. ترکیب این سه بخش میتونه آمادگی فوق‌العاده‌ای برای امتحان نهایی دین و زندگی در اختیارت قرار بده. امیدوارم این کتاب بتونه مسیر مطالعه رو برات ساده‌تر کنه و در روز امتحان، نتیجه‌ای رو بگیری که شایسته تلاش‌هاته.

موفق باشی و پرنمره!

فهرست مطالب

۵	درس ۱ هستی بخش
۲۷	درس ۲ یگانه بی‌همتا
۴۷	درس ۳ توحید و سبک زندگی
۶۹	درس ۴ فقط برای تو
۹۱	درس ۵ قدرت پرواز
۱۱۱	درس ۶ سنت‌های خداوند در زندگی
۱۳۳	درس ۷ بازگشت
۱۵۳	درس ۸ زندگی در دنیای امروز و ...
۱۷۹	درس ۹ پایه‌های استوار
۲۰۱	درس ۱۰ تمدن جدید و مسئولیت ما
امتحان نهایی	
۲۳۶	پاسخ تشریحی آزمون ۳۱
۲۳۴	آزمون ۳ خردادماه ۱۴۰۴
۲۳۲	آزمون ۲ خردادماه ۱۴۰۳
۲۳۰	آزمون ۱ خردادماه ۱۴۰۲

دستی بخش

۳

پرسش‌های
تیپ‌بندی
شده

۲

خلاصه
درس

۱

درسنامه
تیپ‌بندی
شده

تذکر

نکته

زیر ذره‌بین

سخن معلم

بخش اول:

درستامه تیپ بندی شده

۱ تفکر و اندیشه

۲ نیازمندی جهان به خداوند در مرحله پیدایش

۳ نیازمندی کل جهان هستی به خداوند در مرحله بقا

۴ آگاهی، سرچشمه بندگی

۵ نور هستی

۶ ناتوانی در شناخت ذات و چیستی خداوند

۱ تفکر و اندیشه

- اندیشه مانند بذری است که در ذهن جوانه می زند، در دل و قلب ریشه می دواند و برگ و بار آن به صورت اعمال ظاهر می گردد.
- آثار اندیشه:

۱. بهار جوانی را پرطراوت و زیبا می سازد.
۲. استعدادها را شکوفا می کند.
۳. امید به آینده ای زیباتر را نوید می بخشد.
۴. می تواند برترین عبادت ها باشد.

حدیث پیامبر اکرم (ص)

أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ

برترین عبادت، اندیشیدن مداوم درباره خدا و قدرت اوست.

۱ این حدیث بیانگر اهمیت تفکر و اندیشه درباره خداوند و قدرت او است تا جایی که می تواند برترین عبادت محسوب شود.

۲ منظور از تفکر درباره خداوند، تفکر درباره هستی و وجود خداوند است، وگرنه ذهن محدود انسان توانایی تفکر پیرامون ذات و چیستی خداوند را ندارد.

برداشت

۲ نیازمندی جهان به خداوند در مرحله پیدایش

شناخت اولیه

- هر کدام از ما، براساس فطرت خویش یک شناخت ابتدایی (سطحی) پیدا می کنیم؛ شناختی که به واسطه آن:

- ۱ خدا را می یابیم و حضورش را درک می کنیم.
- ۲ می دانیم در جهانی زندگی می کنیم که آفریننده ای حکیم آن را هدایت و پشتیبانی می کند و به موجودات مدد می رساند.

شناخت عمیق

- با وجود شناخت فطری اولیه (شناخت سطحی)، قرآن کریم ما را به معرفت عمیق تر درباره خداوند فرا می خواند و راه های گوناگونی برای درک وجود او و نیز شناخت صفات و افعال او به ما نشان می دهد. یکی از این راه ها، تفکر درباره نیازمند بودن جهان، در پیدایش خود، به آفریننده است. بیان این راه به شرح زیر است:

بیان استدلال نیازمندی پدیده ها به خداوند در پیدایش

- مقدمه اول: اگر به خود نظر کنیم، خود را پدیده ای می یابیم که وجود و هستی مان از خودمان نیست. در اشیای پیرامون نیز که ببیندیشیم، آن ها را همین گونه می بینیم؛ حیوانات، گیاهان، جمادات، زمین، ستاره ها و کهکشان ها، همه را پدیده هایی می یابیم که وجودشان از خودشان نبوده و نیست.

- مقدمه دوم: پدیده ها، که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد؛ همان طور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد. عبدالرحمان جامی این معنا را در دو بیت چنین بیان می کند:

هفت اورنگ جامی

ذاتِ نایافته از هستی، بخش چون تواند که بود هستی بخش
خشک ابری که بود ز آب تهی ناید از وی صفت آب دهی

هر چیزی که وجودش از خودش نباشد، برای موجود شدن نیازمند به دیگری است. بنابراین تمامی مخلوقات عالم هستی در پدید آمدن وابسته به خداوند می باشند.

برداشت

● علاوه بر مرحلهٔ پیدایش، موجودات جهان هستی در هر مرحله از حیات خود، به خداوند متعال وابسته و نیازمندند و این نیاز هیچگاه قطع یا کم نمی‌شود. ← نیازمندی موجودات به خداوند در مرحلهٔ بقا

۴ آیا رابطهٔ خدا با جهان، مانند رابطهٔ بنا با ساختمان است؟

خیر، زیرا:

۱ مسجد گهرشاد (و یا هر بنای دیگر) از مصالح ساختمانی مانند خاک و سنگ و گچ و چوب و کاشی و... تشکیل شده که هیچ‌کدام از آن‌ها را بنا به وجود نیاورده است. بنا تنها نظم‌دهنده به مصالح ساختمانی است تا آن ساختمان ساخته شود. به عبارتی دیگر کار بنا فقط جابه‌جا کردن مواد و چینش آن‌ها است. بنا نه چسبندگی گچ را ایجاد می‌کند و نه سختی و استحکام سنگ را؛ در صورتی‌که خداوند، خالق سنگ و گچ و چوب، و خواص آن‌ها و حتی خالق خود بنا است.

۲ بقای ساختمان به وجود بنا وابسته نیست، یعنی با فوت بنا، ساختمان در سر جایش باقی می‌ماند؛ در صورتی‌که هر لحظه خداوند اراده کند تمام جهان هستی با تمام پدیده‌هایش از بین می‌روند و متلاشی می‌گردند. نتیجه: جهان همواره و در هر آن به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچگاه قطع یا کم نمی‌شود.

● رابطهٔ خداوند با جهان، تا حدی شبیه رابطهٔ مولّد برق با جریان برق است؛ همین که مولّد متوقف شود، جریان برق هم قطع می‌گردد و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شوند.

● مسجد با ساخته شدن، از بنا بی‌نیاز می‌شود، اما موجودات پس از پیدایش نیز، مانند لحظهٔ نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. از این رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند.

● زبان حال موجودات را مولوی این‌گونه بیان می‌کند:

بیان زبان حال موجودات از زبان مولوی

ما چونایم و نوادر ما ز توست ما چو کوهیم و صدادر ما ز توست

ما همچون نی هستیم و نوایی که ما داریم همه از تو است /
ما همچون کوهی هستیم که هر صدایی در ما طنین می‌افکند
از تو است

ما که باشیم ای تو ما را جانِ جان تا که ما باشیم با تو در میان

ای که جانِ جانی، ما که هستیم که در برابر تو عرض اندام کنیم /
و در ایجاد افعال با تو مشارکت داشته باشیم

آری در آفرینش نیز، یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست (غنی است) که خودش ذاتاً موجود باشد. در این صورت، چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده نخواهد داشت؛ همواره بوده است و همواره خواهد بود.

← با توجه به دو مقدمهٔ فوق می‌توانیم نتیجه بگیریم که ما و همهٔ پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمهٔ هستی باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

۱ خلاصهٔ استدلال نیازمندی پدیده‌ها به خداوند در پیدایش به صورت زیر است:

مقدمهٔ اول	ما و این جهان، پدیده هستیم، یعنی وجودمان از خودمان نیست و هستی ما از خودمان سرچشمه نمی‌گیرد.
مقدمهٔ دوم	موجوداتی که وجودشان از خودشان نیست (پدیده‌ها)، در موجود شدن خود نیازمند پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.
نتیجه	ما و همهٔ پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که پدیده نباشد و سرچشمهٔ هستی باشد.

۲ تمامی موجودات جهان هستی پدیده (ممکن الوجود) هستند و وجودشان از خودشان نیست. پس برای موجود شدن نیازمند پدیدآور (واجب الوجود) هستند. این پدیدآور باید ذات و حقیقتش مساوی با موجود بودنش باشد.

۳ در رابطه با تشخیص مقدمه‌های اول و دوم استدلال نیازمندی پدیده‌ها به خداوند در مرحلهٔ پیدایش می‌توان گفت، در مقدمهٔ اول تنها در رابطه با این موضوع صحبت می‌شود که هر آنچه در این جهان است، وجودش از خودش نیست و در مقدمهٔ دوم به نیازمندی (فقر، وابستگی) موجودات به خداوند اشاره می‌شود. به عبارتی دیگر کلیدواژهٔ مقدمهٔ دوم مفهوم نیازمندی است.

۳ نیازمندی کل جهان هستی به خداوند در مرحلهٔ بقا

● شما حتماً نام مسجد گهرشاد را که در جوار حرم مطهر امام رضا (ع) است، شنیده‌اید. شاید بارها آن را دیده و در آن نماز خوانده‌اید. این مسجد یکی از شاهکارهای هنر ایرانی بازمانده از دورهٔ تیموریان است و جاذبهٔ زیادی برای گردشگران و زائران دارد. این مسجد باشکوه همچنان باقی است، اما از معمار و بنا و کارگرانی که آن را با عشق و هنر بنا کرده‌اند خبری نیست.

ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما تو وجود مطلق، فانی‌ما

ما و هستی ما عدم به حساب می‌آید / تو وجود مطلق و هست نیست‌ما هستی (دیده نمی‌شوی)

ما همه شیران ولی شیر عَلم حمله‌مان از باد باشد دم به دم

ما همگی شیریم ولی از آن شیرهایی هستیم که روی پرچم‌ها نقش می‌زنند / که در هر لحظه با وزش باد به جهش و اهتزاز در می‌آیند

۱ پدیده‌های جهان هستی در مراحل پیدایش و بقا به خداوند عرض نیاز می‌کنند.

۲ خداوند وجود مطلق است که دیده نمی‌شود، اما وجود و هستی موجودات از اوست.

برداشت

سورة رحمن، آية ۲۹

﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

هر آنچه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند. او همواره دست اندرکار امری است.

۱ امور جهان هستی همواره به دست خداوند اداره می‌شود و او هر لحظه هستی‌بخشی می‌کند.

۲ نیازهای دائمی موجودات، لطف و فیض دائمی خدا را طلب می‌کند.

۳ موجودات جهان هستی پیوسته از خداوند درخواست رحمت دارند، چرا که موجودات برای لحظه‌لحظه وجود خود نیازمند خداوند هستند و اگر خداوند لحظه‌ای آن‌ها را به حال خود واگذار، همگی نیست و نابود می‌شوند.

برداشت

۱ این آیه و آیه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ هر دو به نیازمندی مطلق مخلوقات به درگاه خداوند اشاره داشته و با یکدیگر هم‌مفهوم‌اند.

۲ این‌که خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است ﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ به معنای تدبیر و مدیریت امور هستی به دست خداوند است و به توحید در مرتبه ربوبیت اشاره دارد.

ارتباط معنایی

سورة فاطر، آية ۱۵

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾

ای مردم شما به خداوند نیازمند هستید و خدا است که [تنها] بی‌نیاز ستوده است.

۱ نیازمندی ذاتی مخلوقات به خداوند در مراحل پیدایش و بقا مطلق و تغییر ناپذیر است.

۲ بی‌نیازی و غنای ذاتی خداوند، مطلق و تغییر ناپذیر است.

۳ تنها موجودی قابل ستایش است که غنی و بی‌نیاز باشد.

برداشت

این آیه با ابیات زیر از جهت بیان نیازمندی پدیده‌ها به خداوند هم‌مفهوم هستند:

- «ذاتِ نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش»
- «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی»
- «ما چو ناییم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست»

ارتباط معنایی

حدیث پیامبر اکرم (ص)

اَللّٰهُمَّ لَا تَكِلْنِيْ اِلٰی نَفْسِيْ طَرَفَةً عَيْنٍ اَبَدًا

خدایا هیچگاه مرا چشم به هم زدن به خودم وامگذار.

برداشت

نیاز موجودات به خداوند دائمی و پیوسته است و هر لحظه خداوند انسان را به حال خود واگذار کند، هدایت الهی از او سلب شده و سرانجامی جز ضلالت نخواهد داشت.

ارتباط معنایی

این حدیث و آیه ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ هر دو به نیازمندی دائمی پدیده‌ها به خداوند اشاره دارند.

۱ با توجه به آیات ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ و ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ می‌توان دریافت که انسان همواره (در پیدایش و بقا) به خداوند نیازمند است و نسبت فقر او به خداوند ثابت بوده و تغییر نمی‌کند.

۲ رابطه خدا با بندگان به صورت لحظه‌ای است، یعنی در هر لحظه خداوند هستی بخشی نکند، تمام موجودات از بین می‌روند. آگاه‌تر شدن انسان به نیازش به خداوند و ابراز عجز و بندگی‌اش به درگاه او ثمره و نتیجه افزایش درجه خودشناسی و شناخت رابطه‌اش با خداوند است.

نور هستی

قرآن کریم، رابطه میان خداوند و جهان هستی را با کلمه‌ای بیان می‌کند که در نظر اول برای ما شگفت‌انگیز می‌نماید. اما پس از تفکر دقیق به معنای آن پی می‌بریم؛ قرآن کریم می‌فرماید:

سورة نور، آية ۳۵

﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

خداوند نور آسمان‌ها و زمین است

برداشت

۱ خداوند موجودی است که پیدا و آشکار شدن سایر موجودات به اراده او وابسته بوده و پدیده‌ها به واسطه او پا به عرصه هستی می‌گذارند.

۲ نور، ذاتاً روشن است و اشیای دیگر نیز به وسیله آن آشکار و روشن می‌شوند. خداوند نیز چنین رابطه‌ای با جهان هستی دارد و باعث هستی یافتن تمام مخلوقات می‌شود.

در این آیه شریفه تدبّر کنید و به سؤالات زیر پاسخ دهید.

۱. فکر می‌کنید چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟

پاسخ: چون همه موجودات برای لحظه لحظه وجود خود محتاج و نیازمند خدایند و اگر خداوند لحظه‌ای آنان را به حال خود واگذار همه نیست و نابود می‌شوند؛ همچون منبع نوری که اگر یک لحظه نورافشانی نکند پرتوهای نور از بین خواهند رفت.

۲. منظور از اینکه خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است، چیست؟

پاسخ: نیازهای دائمی موجودات لطف و فیض دائمی را طلب می‌کند، او هر لحظه دارای فیضی جدید و مستمر برای آفریده‌ها است. چنین نیست که خداوند، عالم را آفریده و آن را به حال خود رها کرده باشد بلکه همواره امور هستی را تدبیر و اداره می‌کند. بنابراین او هر لحظه دست‌اندرکار امری است.

تدبّر در قرآن

آگاهی، سرچشمه بندگی

انسان‌های ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند، بی‌توجه‌اند؛ اما انسان‌های آگاه:

۱ دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و

۲ خود را نیازمند عنايات پیوسته او می‌دانند.

● دو رابطه علیت مهم:

۱ هرچه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود (علت)

← نیاز به خداوند را بیشتر احساس می‌کند (نتیجه).

۲ هرچه احساس نیاز انسان به خداوند بیشتر شود (علت) ←

ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند (نتیجه).

در واقع دو رابطه علیت فوق را می‌توان در نمودار زیر خلاصه نمود:

افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز

افزایش عبودیت و بندگی

برای همین است که پیامبر گرامی ما، با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند:

- اینکه انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، **معرفتی عمیق و والاست** که در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید، اما هدفی **قابل دسترس** است، به خصوص برای **جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب** دارند.
- اگر قدم پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم، به یقین خداوند نیز کمک خواهد کرد و لذت چنین معرفتی را به ما خواهد چشاند.

حدیث امام علی (ع)

مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ.

هیچ چیزی را ندیدم مگر اینکه خداوند را قبل و بعد و با آن دیدم

این سخن امام علی (ع) که می‌فرماید قبل و بعد و همراه هر چیزی خدا را دیدم، بیانگر معرفت عمیق ایشان است که وجود خداوند را در تمامی پدیده‌های جهان هستی درک می‌کند و در پیدایش، بقا و معاد پدیده‌ها، حضور خداوند را می‌بیند.

این حدیث با سه بیت زیر هم‌مفهوم بوده و همگی به تجلّی خداوند در تمامی پدیده‌ها اشاره دارد:

- «دلی کز معرفت نور و صفا دید/ به هر چیزی که دید، اوّل خدا دید»
- «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم/ به دریا بنگرم دریا تو بینم»
- «به هر جا بنگرم کوه و در و دشت/ نشان از قامت رعنا تو بینم»

مقصود امام علی (ع) از اینکه می‌فرماید قبل و بعد و همراه هر چیزی خدا را دیدم چیست؟

پاسخ: تعبیر «رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ» اشاره به این نکته دارد که امام علی (ع) با نگاه دقیق خود وقتی به اشیای پیرامون خود می‌نگرند در می‌یابند که همه این اشیای پدیده‌هایی هستند که قبلاً نبوده‌اند پس حتماً علتی آن‌ها را به وجود آورده است، پس پی به خالق آن می‌برند و تعبیر «مَعَهُ» اشاره به این دارد که آن حضرت وقتی می‌نگرند که این شیء سرتاسر نیاز و فقیر در حال حاضر وجود دارد پس در می‌یابد که بقای آن مرهون خداست و تعبیر «بَعْدَهُ» اشاره به این دارد که ایشان وقتی می‌بینند که این شیء بعد از مدتی از بین رفت می‌دانند که تنها خداست که خالق موت و حیات است پس در فنای شیء نیز باز خدا را مشاهده می‌کنند.

- ما با نور خورشید، نور لامپ و انواع نورهای دیگر آشنا هستیم و می‌دانیم که خداوند از نورهایی نیست که از اجسام ناشی می‌شوند، یعنی منشأ مادی دارند. پس:

نور بودن خداوند به چه معناست؟

نور آن چیزی است که ۱ **خودش پیدا و آشکار است** و ۲ **سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود.** نورهای معمولی هم این خاصیت را دارند که خودشان آشکارند و سبب آشکار شدن اشیای دیگر هم می‌شوند.

- **خداوند نور هستی است** ← یعنی ۱ تمام موجودات **وجود خود را از او می‌گیرند**، ۲ به سبب او **پیدا و آشکار شده** و پا به عرصه هستی می‌گذارند و ۳ وجودشان به وجود او **وابسته** است.

به همین جهت:

- ۱ **هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود.**

- ۲ **هر موجودی در حدّ خودش، تجلّی‌بخش خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.**

● مشاهده خداوند در تمامی پدیده‌ها

آن‌ان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، ۱. در هر چیزی **خدا را مشاهده** می‌کنند و ۲. **علم و قدرت** او را می‌بینند.

آیات مرتبط

دلی کز معرفت نور و صفا دید به هر چیزی که دید، اوّل خدا دید

دلی که از معرفت و صفای قلب نورانی شود / در هر پدیده‌ای آثار وجود خدا را مشاهده می‌کند

به صحرا بنگرم صحرا تو بینم به دریا بنگرم دریا تو بینم

وقتی به صحرا نگاه می‌کنم تو [خدا] را آنجا می‌بینم / وقتی به دریا نگاه می‌کنم تو را آنجا می‌بینم

به هر جا بنگرم کوه و در و دشت نشان از قامت رعنا تو بینم

حتی وقتی به کوه، دره و دشت نگاه می‌کنم / نشانی از وجود تو را آنجا می‌بینم

هر پدیده‌ای در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود. خداوند در همه مخلوقات مشهود و هویداست و جهان هستی تجلّی‌گر خالق خود است.

۶ ناتوانی در شناخت ذات و چیستی خداوند

آیا می‌توان به ذات خداوند پی برد و چیستی او را مشخص کرد؟

موضوعاتی که می‌خواهیم درباره آن‌ها شناخت پیدا کنیم، دو دسته‌اند:

دسته‌بندی موضوعات مورد تحقیق

دسته اول: امور محدود (متناهی)

موضوعاتی هستند که در محدوده شناخت ما قرار می‌گیرند، مانند گیاهان، حیوانات، ستارگان و کهکشان‌ها؛ حتی کهکشان‌های بسیار دور هم ممکن است روزی شناسایی شوند و انسان بتواند به ماهیت و ذات آن‌ها دست یابد. در حقیقت، ذهن ما توان و گنجایش فهم چیستی و ذات چنین موضوعاتی را دارد، زیرا همه آن‌ها اموری محدود هستند.

دسته دوم: امور نامحدود (نامتناهی)

موضوعاتی هستند که نامحدودند و ذهن ما گنجایش درک آن‌ها را ندارد؛ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است. در واقع ما به دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی وجودشان را دریابیم. خداوند حقیقتی نامحدود دارد.

- خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه، ذهن ما نمی‌تواند
- ۱. به حقیقت او احاطه پیدا کند و ۲. ذاتش را شناسایی نماید.
- بنابراین، با اینکه ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم، اما نمی‌توانیم ذات و چیستی او را دریابیم.

حدیث پیامبر اکرم (ص)

تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ.

در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.

فلسفه نهی نبی مکرم اسلام از تفکر در ذات و چیستی خداوند، عدم توانایی ذهن انسان در درک امور نامحدود و نامتناهی است.

برداشت

اندیشه و تحقیق

با وجود شباهت‌های ظاهری رابطه خدا و جهان با رابطه ساعت‌ساز و ساعت، تفاوت‌های این دو رابطه را بنویسید.

این تفاوت‌ها عبارت‌اند از:

- ۱ وجود جهان از خداست اما وجود ساعت از ساعت‌ساز نیست و او فقط اجزای ساعت را تنظیم می‌کند.
- ۲ دوام و بقای ساعت، وابسته به ساعت‌ساز نیست، اما بقای جهان وابسته به خداوند است.

برداشت

یادداشت:

دوم

خلاصه درس

بخش

تفکرواندیشه

اندیشه مانند بذری است که:

۱. در ذهن جوانه می‌زند.
۲. در دل و قلب ریشه می‌دواند.
۳. برگ و بار آن اعمال انسان است.

آثار اندیشه

۱. زیباسازی بهار جوانی
۲. شکوفاسازی استعدادها
۳. نویدبخش آینده‌ای زیباتر
۴. برترین عبادت است. «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قُدْرَتِهِ»

خداشناسی

شناخت سطحی: تمام انسان‌ها به صورت فطری:

۱. خدا را می‌یابند.
۲. حضورش را درک می‌کنند.
۳. می‌دانند که خالق حکیم جهان را آفریده و آن را هدایت و پشتیبانی می‌کند.

شناخت عمیق‌تر به وسیله تفکر درباره نیازمند بودن جهان به خدا در پیدایش

نیازمندی جهان به خدادرپیدایش

۱. مقدمه اول: تمامی پدیده‌ها وجود و هستی‌شان از خودشان نیست.
 ۲. مقدمه دوم: تمامی پدیده‌ها برای موجود شدن **نیازمند** پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد و ذاتاً موجود باشد.
- ابیات مرتبط: «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش / خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی»
- نتیجه: همه پدیده‌های جهان در پدید آمدن به خالق نیازمندند که پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد.

نیازمندی جهان به خدادر بقا

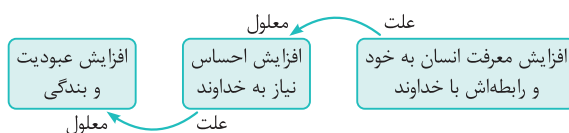
- پدیده‌های جهان هستی پس از پیدایش نیز همچنان، مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند و با زبان حال خود به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند.
- رابطه پدیده‌های جهان با خداوند مانند:
۱. ساختمان و معمار یا ساعت و ساعت‌ساز نیست ^{زیرا} ← این آثار پس از ساخته شدن نیازی به سازنده ندارند.
 ۲. جریان برق با مولد برق است ^{زیرا} ← اثر در هر لحظه و هر آن، به علت خود وابسته است.

جهان در هر لحظه و همواره به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه قطع نمی‌شود. «ما چو ناییم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست»
 آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ بیانگر نیاز مطلق انسان (و سایر پدیده‌ها) به خداوند در مرحله پیدایش و بقا است.
 با توجه به آیه شریفه ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ علت درخواست دائمی موجودات از خداوند نیاز دائمی آن‌ها در مرحله بقا به خداوند است.

آگاهی سرچشمه بندگی

انسان‌های

- ناآگاه: به نیاز دائمی خود به خدا بی‌توجه‌اند.
- آگاه: دائماً سابقه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته خدا می‌بینند.

نبی مکرم اسلام (ص) در جمله دعایی «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا» عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند.

نور هستی

- تمام موجودات وجود خود را از خداوند می‌گیرند و به سبب خداوند پیدا و آشکار می‌شوند. پس:
- هر چیزی در این جهان بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی است.
 - هر موجودی تجلی خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است.
- آیه شریفه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ بیانگر این است که تمام موجودات جهان هستی به واسطه وجود خداوند پیدا و آشکار می‌شوند. دیدن خداوند در تمامی پدیده‌ها:
۱. معرفتی عمیق و والاست.
 ۲. رسیدن به این مرحله سخت، اما قابل دسترس است.
 ۳. برای نوجوانان و جوانان که پاکی و صفای قلب دارند، بیشتر در دسترس است.
 ۴. عبارات مرتبط با دیدن خداوند در تمامی پدیده‌ها
- «ما رَأَيْتُ شَيْئاً إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ»
 «دلی‌کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید»
 «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم»
 «به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم»

شناخت خدا

- لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است.
 ذهن انسان به دلیل محدود بودن توانایی درک ذات و چیستی امور نامحدود را ندارد. پس:
 درک وجود خداوند و شناسایی صفات الهی ممکن است ← تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ
 شناخت «ذات و چیستی» خداوند ناممکن است ← لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ

سوم

پرسش‌های تیپ‌بندی شده

بخش

تدبردر آیات و احادیث

۱۱ در این آیه از چه صفاتی برای توصیف پدیده‌ها و پدیدآورنده

استفاده شده است؟

۱۲ این آیه شریفه با کدام بیت زیر تناسب مفهومی دارد؟

۱) «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم»

۲) «ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما / تو وجود مطلق، فانی‌نما»

● با توجه به مفاهیم آیه شریفه ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ به سه سؤال بعد پاسخ دهید:

۱۳ چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست رحمت دارند؟

۱۴ چرا خداوند هر لحظه دست‌اندر کار امری است؟

۱۵ این آیه با کدام بیت زیر تناسب مفهومی دارد؟

۱) «ما همه شیران ولی شیر عَلم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم»

۲) «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اوّل خدا دید»

۱۶ درخواست نبی مکرم اسلام (ص) از حضرت حق در عبارت دعایی «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا» چیست؟

۱۷ تفکر در کدام عبارت شریفه، ما را متوجه نیازمندی همیشگی و پیوسته مخلوقات به خداوند می‌کند؟

۱) «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»

۲) «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»

۳) «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَمَعَهُ»

● با توجه به مفاهیم آیه شریفه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ به سه سؤال بعد پاسخ دهید:

۱۸ کدام کلمه شگفت‌انگیز را قرآن کریم برای بیان رابطه میان

خداوند و جهان هستی به کار می‌برد؟

۱۹ نور بودن خداوند به چه معناست؟

۲۰ تمام موجودات را از خداوند می‌گیرند و به سبب او شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند.

۱ کدام گزینه بیانگر نیازمندی انسان به خداوند است؟ (خرداد ۱۴۰۴)

۱) «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»

۲) «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»

۲ منظور از «نور هستی» بودن خداوند، در آیه شریفه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ چیست؟ (انسانی خرداد ۱۴۰۳)

۳ با توجه به فرمایش پیامبر اکرم (ص)، «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا

فِي ذَاتِ اللَّهِ» انسان از درک کدام مورد ناتوان است؟ (دی ۱۴۰۳)

۱) حقیقت خداوند

۲) صفات خداوند

۴ با توجه به روایت «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا» چه چیزی موجب افزایش بندگی می‌شود؟ (انسانی دی ۱۴۰۳)

۵ براساس حدیث پیامبر (ص) «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» چرا انسان از تفکر در ذات الهی نهی شده است؟ (شهریور ۱۴۰۰)

۶ عبارت قرآنی ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ را ترجمه کنید. (انسانی دی ۱۴۰۰ و شهریور ۹۹)

۷ با توجه به آیه شریفه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ نور بودن خداوند به چه معنا است؟ (خرداد ۱۴۰۰ و شهریور ۹۹)

۸ با توجه به آیه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می‌شود؟ (انسانی دی ۹۷ و خرداد ۹۹)

۹ حدیث نبوی «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قُدْرَتِهِ» بیانگر اهمیت چه موضوعی است؟

۱۰ حدیث شریف «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قُدْرَتِهِ» به ارزش و اهمیت تفکر پیرامون کدام جنبه از وجود خداوند اشاره دارد؟

● با توجه به آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ به دو سؤال بعد پاسخ دهید:

۳۳ تعبیر «بَعْدَهُ» در سخن امام علی (ع): «مَا زَايَتْ شَيْئًا إِلَّا وَ زَايَتْ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» دارای چه مفهومی است؟

۱) با نگاه دقیق به اشیای پیرامون خود درمی یابیم که همه آن ها قبلاً نبوده اند و در پیدایش به خدا نیازمندند.

۲) وقتی می بینیم که اشیاء سراسر نیاز در حال حاضر وجود دارند پس بقای آن ها مرهون خداست.

۳) وقتی می بینیم که اشیاء بعد از مدتی از بین می روند می فهمیم که تنها خداست که خالق موت و حیات است.

۳۴ پیام حدیث «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ، وَ لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» را بنویسید.

(خرداد خارج ۹۸)

۳۵ چرا پیامبر (ص) می فرمایند: «در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خدا تفکر نکنید»؟

(خرداد خارج ۱۴۰۲ و شهریور ۹۸)

۱ گزینه «۱»

۲ یعنی تمام موجودات، وجود خود را از او می گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است. و یا (هر چیزی در جهان آیه ای از آیات الهی و در حد خودش تجلی صفات خداست).

۳ گزینه «۱»

۴ افزایش خودشناسی موجب درک بیشتر فقر و نیازمندی انسان، و در نتیجه سبب احساس نیاز دائمی به خدا و افزایش بندگی انسان می شود.

۵ به دلیل محدود بودن ذهن انسان و نامحدود بودن ذات الهی و عدم امکان احاطه جزء بر کل

۶ ای مردم شما به خدا نیازمند هستید و خداوند بی نیاز و ستوده است.

۷ یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می گذارند.

۸ نیاز در پیدایش و بقا

۹ حدیث «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَ فِي قُدْرَتِهِ» بیانگر اهمیت تفکر و اندیشه درباره خداوند و قدرت او است تا جایی که می تواند برترین عبادت محسوب شود.

۱۰ منظور از تفکر درباره خداوند، تفکر درباره هستی و

وجود خداوند است، وگرنه ذهن محدود انسان توانایی تفکر پیرامون ذات و چیستی خداوند را ندارد.

● با توجه به کلام نورانی امیرالمؤمنین امام علی (ع) که می فرماید: «مَا زَايَتْ شَيْئًا إِلَّا وَ زَايَتْ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» به سه سؤال بعد پاسخ دهید:

۲۱ مقصود امام علی (ع) از اینکه می فرماید قبل و بعد و همراه هر چیزی خدا را دیدم چیست؟

۲۲ این کلام امیرالمؤمنین با کدام بیت زیر ارتباط معنایی دارد؟

۱) «به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم»
۲) «ما که باشیم ای تو ما را جان جان / تا که ما باشیم با تو در میان»
۳) «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش»

۲۳ عبارات «قَبْلَهُ» و «مَعَهُ» به ترتیب به کدام مرحله از نیازمندی پدیده ها به خداوند اشاره دارد؟

● با تدبر در آیه شریفه «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» به دو سؤال بعد پاسخ دهید.

۲۴ این آیه به نیازمندی جهان هستی به خداوند در کدام مرحله اشاره دارد؟

۲۵ کدام بخش از آیه، پدیده بودن خدا را مردود می کند؟

● با توجه به آیه «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ» به دو سؤال بعد پاسخ دهید.

۲۶ این آیه به نیازمندی موجودات در چه مرحله ای به خدا اشاره دارد؟

۲۷ این آیه با کدام عبارت ارتباط دارد؟

۱) صمد
۲) قهار

۲۸ کدام آیه شریفه علت این که «موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند» را بیان می کند؟

۱) «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ»
۲) «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ»
۳) «كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»

۲۹ فهم کدام آیه شریفه برای تقویت عبودیت و بندگی در پیشگاه خدا ضروری است؟

۱) «قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ»
۲) «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ»
۳) «يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ»
۴) «اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»

● با توجه به عبارت «اللَّهُمَّ لَا تَكُنْ لِي إِلَى نَفْسِي طَرَفَةً عَيْنٍ أَبَدًا» به دو سؤال بعد پاسخ دهید.

۳۰ درخواست عاجزانه پیامبر از خداوند به چه علت است؟

۳۱ پیام این حدیث شریف چیست؟

۳۲ در حدیث حضرت علی (ع) «مَا زَايَتْ شَيْئًا إِلَّا وَ زَايَتْ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» مقصود امام (ع) از «مَعَهُ» نیازمندی ما در

۱۱ پدیده‌ها ← فقیر و نیازمند

پدیدآورنده ← غنی و بی‌نیاز

۱۲ گزینه «۲»؛ بیان نیاز مطلق پدیده‌ها به خداوند

۱۳ زیرا همه مخلوقات برای هر لحظه از وجودشان نیازمند خدا هستند و اگر خداوند آن‌ها را لحظه‌ای به حال خود واگذار کند، همگی نیست و نابود می‌شوند.

۱۴ نیازهای دائمی موجودات، لطف و فیض دائمی خدا را طلب می‌کند، او هر لحظه دارای فیضی جدید برای پدیده‌ها است. خداوند همواره امور هستی را تدبیر و اداره می‌کند، بنابراین او هر لحظه دست اندرکار امری است.

۱۵ گزینه «۱»؛ آیه و بیت «ما همه شیران ولی شیر عَلم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم» به نیازمندی پدیده‌های جهان هستی به خداوند اشاره دارد.

۱۶ در این عبارت دعایی پیامبر گرامی ما، در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند. ۱۷ گزینه «۲»؛ اینکه پیامبر (ص) عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند، بیانگر نیازمندی دائمی و پیوسته پدیده‌ها به خداوند است.

۱۸ «نور»

۱۹ خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است.

۲۰ وجود خود - پیدا و آشکار

۲۱ این سخن امام علی (ع) که می‌فرماید قبل و بعد و همراه هر چیزی خدا را دیدم، بیانگر معرفت عمیق ایشان است که وجود خداوند را در تمامی پدیده‌های جهان هستی درک می‌کند و در پیدایش، بقا و معاد پدیده‌ها، حضور خداوند را می‌بیند.

۲۲ گزینه «۱»؛ این کلام امیرالمؤمنین (ع) به مشاهدۀ خداوند در تمامی پدیده‌های عالم اشاره دارد و این موضوع در بیت «به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم» مورد اشاره قرار گرفته است.

۲۳ «قَبْلَة» ← اشاره به نیازمندی پدیده‌ها به خداوند در پیدایش

«مَعَة» ← اشاره به نیازمندی پدیده‌ها به خداوند در بقا

۲۴ پیدایش و بقا

۲۵ ﴿وَ اللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾

۲۶ نیازمندی جهان (موجودات) به خدا در بقا؛ زیرا موجودات پس از پیدایش نیز هم‌چنان مانند لحظه نخست خلق شدن به خداوند نیاز دارند.

۲۷ گزینه «۱»

۲۸ گزینه «۳»

۲۹ گزینه «۲»؛ افزایش خودشناسی ← درک بیش‌تر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

بر طبق این نمودار، فهم فقر و نیاز برای تقویت عبودیت ضروری است که آیه صورت سؤال به این امر اشاره دارد.

۳۰ هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود، نیاز به او را بیش‌تر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند. برای همین است که پیامبر گرامی ما با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند.

۳۱ عبودیت و بندگی بی‌مانند پیامبر (ص) حاصل درک فقر و نیازمندی به خداوند است.

۳۲ بقا به خداوند است

۳۳ گزینه «۳»

۳۴ با اینکه ما به وجود خداوند به‌عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم اما نمی‌توانیم ذات و چیستی او را دریابیم.

۳۵ چون ذهن انسان محدود است و نمی‌توانیم ذات و چیستی خدا را دریابیم.

صحیح و غلط

● درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید.

۳۶ «نیازمندی جهان به خداوند»، گاهی قطع یا کم می‌شود.

(خرداد ۱۴۰۴ و دی ۱۴۰۴)

۳۷ انسان می‌تواند به شناخت صفات و افعال الهی دست یابد.

(شهریور ۱۴۰۴)

۳۸ درک بیشتر فقر و نیاز انسان به خدا نتیجه افزایش خودشناسی

است. (انسانی شهریور ۱۴۰۳)

۳۹ زبان حال دائمی موجودات، عرض نیاز به خداوند هم در مرحله

پیدایش و هم در مرحله بقاست. (خرداد ۱۴۰۲)

۴۰ هر موجودی به آفریننده نیازمند است. (انسانی خرداد ۱۴۰۲)

۵۶ درک بیشتر فقر و نیاز به خداوند، به ترتیب زاینده و زاینده افزایش بندگی و افزایش خودشناسی است.

۵۷ اگر بگوییم رابطه «خدا با جهان هستی» شبیه رابطه «ساعت ساز با ساعت» است سخن نادرستی بیان کرده ایم؛ چرا که اولاً ساعت ساز تنها نظم دهنده است و نه خالق اجزای ساعت و ثانیاً دوام و بقای ساعت به فرد ساعت ساز وابسته نیست.

۵۸ هرچه فهم و درک انسان نسبت به آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ بیشتر شود، ناتوانی و بندگی اش را بیشتر به خدا ابراز می کند.

۵۹ نور بودن خداوند با نورهایی که منشأ مادی دارند و از اجسام گسیل می شوند، تفاوت دارد.

۶۰ رابطه پدیدآور و پدیده ها در جهان هستی تا حدی شبیه رابطه ساعت ساز و ساعت است.

۶۱ هیچ پدیده ای در جهان وجودش از خودش نیست. (شهریور خارج ۱۴۰۰)

۶۲ اگر به خود نظر کنیم خود را پدیده ای می یابیم که وجود و هستی مان از خودمان است.

۶۳ همه پدیده های جهان در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده ای نیاز دارند که خودش مخلوق نباشد و سرچشمه هستی باشد.

۶۴ قرآن کریم ما را به معرفت عمیق تر درباره خداوند فرامی خواند و این که ما خداوندی داریم که آفریننده ای حکیم است و جهان را هدایت و پشتیبانی می کند.

۶۵ هر کدام از ما براساس عقل خویش خدا را می یابیم و حضورش را درک می کنیم.

۶۶ یک موجود فقط در صورتی برای موجود بودن به دیگری نیازمند است که ذات و حقیقتش با یکدیگر مساوی باشد.

۶۷ برخی از پدیده های جهان وجودشان از خودشان است.

۶۸ بیت «ذات نیافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش» به مقدمه دوم نیازمندی جهان به خدا در مرحله بقا مربوط است.

۶۹ هر چه معرفت انسان به خدا و رابطه اش با خود بیش تر شود نیاز به خدا را بیش تر احساس می کند و ناتوانی و بندگی خود را بیش تر ابراز می کند.

۷۰ انسان های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می دانند.

۷۱ افزایش خودشناسی، درک بیش تر فقر و نیاز و افزایش بندگی را به همراه دارد.

۴۱ همچنان که یک مدرسه پس از ساخته شدن بی نیاز از بنا است، موجودات نیز پس از پیدایش، بی نیاز از خدایند. (شهریور ۱۴۰۰)

۴۲ ما، می توانیم به وجود خداوند پی ببریم و صفات او را بشناسیم، اما نمی توانیم چستی او را دریابیم. (شهریور ۱۴۰۰)

۴۳ فقط پیامبران و امامان، می توانند ذات خداوند را بشناسند و درک کنند. (انسانی شهریور ۱۴۰۰)

۴۴ هرچه معرفت انسان به خود و رابطه اش با خداوند بیشتر شود، احساس نیاز او به خداوند نیز بیشتر می گردد. (دی ۱۴۰۱)

۴۵ خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه ذهن ما نمی تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند. (خرداد ۱۴۰۰)

۴۶ یک موجود فقط در صورتی نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. (شهریور ۹۹)

۴۷ خداوند حقیقتی نامحدود دارد و انسان می تواند به حقیقت او احاطه پیدا کرده و ذاتش را بشناسد. (خرداد ۹۹)

۴۸ رابطه خدا با انسان مانند رابطه مسجد با سازنده آن است که قطع نمی شود. (دی ۹۸)

۴۹ افزایش درجه خودشناسی انسان و شناخت رابطه اش با خداوند ثمره و نتیجه آگاه تر شدن انسان به نیازش به خداوند و ابراز عجز و بندگی اش به درگاه او است.

۵۰ به بیان نبی مکرم اسلام (ص) برترین عبادت تفکر مداوم پیرامون ذات و هستی خداوند است.

۵۱ عاملی که موجب شکوفایی استعدادها می شود و امید به آینده ای زیباتر را نوید می بخشد، اندیشه است که مانند بذری در ذهن جوانه می زند و پس از ریشه نمودن در دل و قلب، به صورت اعمال ظاهر می گردد.

۵۲ علت نهی نبی مکرم اسلام (ص) از تفکر در چیستی خداوند این است که لازمه شناخت هر چیزی، مادی بودن آن است و ذهن انسان توانایی تصور امور غیرمادی را ندارد.

۵۳ یک پدیده فقط در صورتی در وجود خود به دیگری نیازمند نیست که خودش ذاتاً پدیده باشد.

۵۴ موجودات پس از پیدایش نیز، مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند.

۵۵ بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب دهی» به این موضوع اشاره دارد که انسان با اندیشه در خود، خود را پدیده ای می یابد که وجود و هستی اش از خودش نیست.

۷۲ افزایش احساس فقر و نیاز به خداوند به افزایش خودشناسی و افزایش بندگی خداوند خواهد انجامید.

۷۳ خداوند حقیقتی نامحدود دارد... و انسان می‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را بشناسد. (انسانی شهریور ۱۴۰۵)

۷۴ این‌که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند معرفتی عمیق و والاست که هدفی قابل دسترس نیست.

۷۵ ذات خداوند نامحدود و بی‌نهایت است به‌همین علت شناخت هستی خداوند برای انسان‌ها امکان‌پذیر نیست.

۵۷ درست

۵۸ درست ➔ موضوع این آیه شریفه فقر و نیازمندی مطلق پدیده‌ها به خداوند است و از طرفی می‌دانیم درک بیشتر فقر و نیاز موجب افزایش بندگی و ابراز آن می‌شود.

۵۹ درست ➔ خداوند از نورهایی نیست که از اجسام ناشی می‌شوند، یعنی منشأ مادی دارند.

۶۰ نادرست ➔ ساعت پس از ساخته شدن از ساعت‌ساز بی‌نیاز می‌شود، در صورتی‌که پدیده‌ها در هر لحظه و هر آن به پدیدآور نیاز دارند.

۶۱ درست

۶۲ نادرست ➔ اگر به خود نظر کنیم، خود را پدیده‌ای می‌یابیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست.

۶۳ درست

۶۴ درست

۶۵ نادرست ➔ هر کدام از ما براساس فطرت خویش خدا را می‌یابیم و حضورش را درک می‌کنیم.

۶۶ نادرست ➔ یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

۶۷ نادرست ➔ یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد که در این صورت چنین چیزی دیگر پدیده نیست.

۶۸ نادرست ➔ بیت صورت سؤال مربوط به نیازمندی جهان به خدا در پیدایش است.

۶۹ نادرست ➔ هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود، نیاز به او را بیش‌تر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند.

۷۰ درست

۷۱ درست

۷۲ نادرست ➔ افزایش خودشناسی ➔ درک بیش‌تر فقر و نیاز ➔ افزایش بندگی

افزایش خودشناسی موجب درک بیش‌تر فقر و نیاز می‌شود.

۷۳ نادرست ➔ خداوند حقیقتی نامحدود دارد و ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را بشناسد.

۷۴ نادرست ➔ این‌که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست که در نگاه اول مشکل به نظر می‌آید اما هدفی قابل دسترس است.

۷۵ نادرست ➔ با این‌که ما به وجود (هستی) خداوند به‌عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم، اما نمی‌توانیم ذات و چیستی او را دریابیم.

۳۷ درست

۳۶ نادرست

۳۹ درست

۳۸ درست

۴۰ نادرست ➔ خداوند موجودی است که به آفریننده نیازمند نیست.

۴۲ درست

۴۱ نادرست

۴۴ درست

۴۳ نادرست

۴۶ درست

۴۵ درست

۴۸ نادرست

۴۷ نادرست

۴۹ نادرست ➔ دقیقاً برعکس بیان شده است و عبارت صحیح بدین صورت است: «آگاه‌تر شدن انسان به نیازش به خداوند و ابراز عجز و بندگی‌اش به درگاه او ثمره و نتیجه افزایش درجه خودشناسی و شناخت رابطه‌اش با خداوند است».

۵۰ نادرست ➔ تفکر پیرامون ذات الهی برای انسان امری ناممکن است.

۵۱ درست

۵۲ نادرست ➔ لازمه شناخت هر چیزی، محدود بودن (نه مادی بودن) آن است و ذهن انسان توانایی تصور امور نامحدود را ندارد.

۵۳ نادرست ➔ یک پدیده فقط در صورتی در وجود خود به دیگری نیازمند نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.

۵۴ درست

۵۵ نادرست ➔ این موضوع که «انسان با اندیشه در خود، خود را پدیده‌ای می‌یابد که وجود و هستی‌اش از خودش نیست» به مقدمه اول استدلال نیازمندی پدیده‌ها به خدا اشاره دارد، در صورتی‌که بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی» به مقدمه دوم این استدلال اشاره دارد.

۵۶ نادرست ➔ افزایش خودشناسی موجب درک بیشتر فقر و نیاز به خداوند می‌شود و همین درک بیشتر فقر و نیاز موجب افزایش بندگی و عبودیت می‌شود. بنابراین عبارت صحیح بدین صورت است: «درک بیشتر فقر و نیاز به خداوند، به ترتیب زاییده افزایش خودشناسی و زاینده افزایش بندگی است».

جای خالی

- ۹۳** هدف داشتن معرفت «به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم» هدفی قابل دسترس است، به خصوص برای که دارند.
- ۹۴** اگر به خود نظر کنیم، خود را پدیده‌ای می‌یابیم که و از خودمان نیست.
- ۹۵** ما براساس فطرت الهی می‌دانیم که در جهانی زندگی می‌کنیم که آفریننده‌ای آن را هدایت و پشتیبانی می‌کند و به موجودات و مخلوقات
- ۹۶** افزایش درک بیش‌تر فقر و نیاز و آن هم افزایش را به دنبال دارد.
- ۹۷** انسان‌های آگاه دائماً سایه و خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند او می‌دانند.
- ۹۸** خداوند است یعنی همه موجودات از او وجود می‌گیرند و وجودشان به وجود او است.
- ۹۹** هر چیزی که در این جهان وجود دارد بیانگر وجود و الهی محسوب می‌شود.
- ۱۰۰** انسان‌های ناآگاه نسبت به نیازهای دائمی انسان به خدا هستند.
- ۱۰۱** هر چستی برای خدا فرض کنیم، او را در حد خود محدود کرده‌ایم.

- جاهای خالی گزاره‌های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید.
- ۷۶** انسان بر اساس خدا را می‌یابد و حضورش را درک می‌کند که به آن شناخت اولیه گویند. (خرداد ۱۴۰۲)
- ۷۷** گرچه ما به وجود خداوند به عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم اما نمی‌توانیم او را دریابیم. (دی ۱۴۰۱)
- ۷۸** خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات خود را از او می‌گیرند. (دی ۱۴۰۰)
- ۷۹** انسان می‌تواند صفات و اسماء الهی را بشناسد، اما نمی‌تواند به خداوند پی ببرد. (انسانی دی ۹۷)
- ۸۰** سرچشمه بندگی است.
- ۸۱** بیت «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش» به بخش از استدلال نیازمندی پدیده‌ها به خداوند در مرحله پیدایش اشاره دارد.
- ۸۲** ما و همه پدیده‌های جهان، در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش نباشد و باشد.
- ۸۳** هر کدام از ما، براساس ، خدا را می‌یابیم و را درک می‌کنیم.
- ۸۴** جهان همواره و در هر آن به خداوند است و این موضوع هیچ‌گاه نمی‌شود.
- ۸۵** انسان‌های آگاه دائماً سایه را احساس می‌کنند و خود را نیازمند او می‌دانند.
- ۸۶** در انسان هرچه و بیشتر شود، را بیشتر احساس می‌کند.
- ۸۷** اینکه انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، است که در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید، اما هدفی قابل دسترس است، به خصوص برای که دارند.
- ۸۸** هر موجودی در حد خودش، خداوند نشانگر است.
- ۸۹** خداوند حقیقتی نامحدود دارد، در نتیجه ذهن ما نمی‌تواند احاطه پیدا کند و را شناسایی نماید.
- ۹۰** آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی را مشاهده می‌کنند و او را می‌بینند.
- ۹۱** موجودات جهان در و به خداوند نیازمند هستند.
- ۹۲** معرفت «ما رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَ رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَ بَعْدَهُ وَ مَعَهُ» در نگاه نخست به نظر می‌آید، اما هدفی است.

۷۶ فطرت خویش ۷۷ ذات (چستی)

۷۸ وجود ۷۹ ذات

۸۰ آگاهی ۸۱ مقدمه دوم

۸۲ پدیده - سرچشمه هستی

۸۳ فطرت خویش - حضورش

۸۴ نیازمند - قطع یا کم

۸۵ لطف و رحمت خدا - عنایات پیوسته

۸۶ معرفت به خود - رابطه‌اش با خدا - نیاز به خداوند

۸۷ معرفتی عمیق و والا - جوانان و نوجوانان - پاکی و صفای قلب

۸۸ تجلی بخش - حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی

۸۹ به حقیقت او - ذاتش ۹۰ خدا - علم و قدرت

۹۱ پیدایش - بقا ۹۲ مشکل - قابل دسترس

۹۳ جوانان و نوجوانان - پاکی و صفای قلب

۹۴ وجود - هستی‌مان ۹۵ حکیم - مدد می‌رساند

۹۶ خودشناسی - بندگی

۹۷ لطف - رحمت - عنایات پیوسته

۹۸ نور هستی - وابسته ۹۹ خالق - آیهای از آیات

۱۰۰ بی‌توجه ۱۰۱ ذهن

پاسخ کوتاه

● به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

- ۱۰۲** نیاز انسان به خداوند شامل چه چیزهایی می‌شود؟ (خرداد ۱۴۰۴)
- ۱۰۳** تفاوت بنیادین رابطه بین مصنوعات بشری (مسجد، مدرسه و ...) و سازندگان آنها با رابطه بین جهان آفرینش و خداوند را بنویسید. (انسانی شهریور ۱۴۰۳)
- ۱۰۴** با توجه به استدلال نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش، از بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی» چه مفهومی دانسته می‌شود؟ (شهریور ۱۴۰۲)
- ۱۰۵** با توجه به بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید» : «در هر چیزی اول خدا را دیدن» مشروط به چیست؟ (شهریور ۱۴۰۲)
- ۱۰۶** در چه صورتی، خداوند، لذت معرفت عمیق و والا را به انسان خواهد چشاند؟ (انسانی شهریور ۱۴۰۲)
- ۱۰۷** بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید» چه شناختی را ممکن می‌داند؟ (دی ۱۴۰۲، مشابه دی ۱۴۰۴)
- ۱۰۸** در چه صورتی، وجودی همواره بوده و خواهد بود؟ (دی ۱۴۰۲)
- ۱۰۹** چرا معرفت عمیق و والا برای جوانان و نوجوانان آسان‌تر است؟ (انسانی دی ۱۴۰۲)
- ۱۱۰** «خدا را با هر چیزی دیدن» برای انسان، چگونه معرفتی است؟ (خرداد ۱۴۰۲)
- ۱۱۱** چرا رسیدن به معرفت عمیق «خدا را با هر چیزی دیدن» هدفی قابل دسترس به ویژه برای نوجوانان و جوانان است؟ (دی ۱۴۰۱)
- ۱۱۲** پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به چه چیزی هستند؟ (انسانی شهریور ۱۴۰۰)
- ۱۱۳** چرا رسیدن به معرفت عمیق درباره خداوند متعال، برای نوجوانان و جوانان آسان‌تر است؟ (دی ۱۴۰۰)
- ۱۱۴** در آفرینش، یک موجود در چه صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست؟ (انسانی خرداد ۱۴۰۰ و دی ۹۹)
- ۱۱۵** چرا پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم عاجزانه از خداوند می‌خواهد که او را به حال خود واگذار نکند؟ (خرداد ۹۹)
- ۱۱۶** ثمره درک نیازمندی به خدای بی‌نیاز چیست؟ (شهریور ۹۸)
- ۱۱۷** چرا نوجوانان و جوانان در معرفت خداوند موفق‌تر هستند؟ (انسانی شهریور ۹۸)
- ۱۱۸** بنابر دیدگاه پیامبر اکرم (ص) تفکر و اندیشه مداوم درباره خدا و قدرت او چگونه وصف شده است؟
- ۱۱۹** ابیات زیر به کدام قسمت از استدلال نیازمندی پدیده‌ها به خداوند در مرحله پیدایش اشاره دارد؟
- «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش»
- «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی»

- ۱۲۰** چرا موجودات دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند؟
- ۱۲۱** در چه صورتی انسان ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند؟
- ۱۲۲** در رابطه با امکان‌پذیری شناخت «هستی» و «چیستی» خداوند به ترتیب چه می‌توان گفت؟
- ۱۲۳** چه افرادی دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند؟
- ۱۲۴** شرط کسب امداد الهی در رسیدن به معرفت عمیق و والا چیست؟
- ۱۲۵** چرا پدیده‌ها برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده هستند؟ (خرداد خارج ۱۴۰۱)
- ۱۲۶** یکی از راه‌هایی که قرآن کریم برای درک وجود خدا و معرفت عمیق‌تر نسبت به او به ما نشان می‌دهد چیست؟
- ۱۲۷** شناخت اولیه همه انسان‌ها از خداوند چیست؟
- ۱۲۸** پدیده‌ای که وجودش از خودش نیست چگونه موجود می‌شود؟
- ۱۲۹** رابطه خداوند با جهان تا حدی شبیه چه رابطه‌ای است؟
- ۱۳۰** جهان هستی در چه مراحل نیازمند خداست؟
- ۱۳۱** چه کسانی نسبت به نیازهای دائمی انسان به خداوند بی‌توجه هستند؟
- ۱۳۲** فهم چیستی، کیستی و هستی خدا به ترتیب چگونه است؟
- ۱۳۳** لازمه شناخت هر چیزی چیست؟

- ۱۰۲** پیدایش و بقاء (در همه چیز و در هر حال به خداوند نیازمند است).
- ۱۰۳** اجزای مصنوعات بشری را سازندگان آنها به وجود نیاورده‌اند و خواص آنها را نیز ایجاد نکرده‌اند اما خداوند هم اجزای جهان را به وجود آورده هم خواص آنها را ایجاد کرده است.
- ۱۰۴** پدیده، نیازمند است و نمی‌تواند هستی‌بخش باشد. (هر چیز که وجودش از خودش باشد، هستی‌بخش است).
- ۱۰۵** دل آدمی به نور و صفای معرفت و شناخت رسیده باشد.
- ۱۰۶** اگر قدم پیش‌گذار و با عزم و تصمیم قوی حرکت کند.
- ۱۰۷** «خدا را در هر چیزی دیدن» که یک شناخت عمیق و والا است.
- ۱۰۸** در صورتی که وجودش از خودش باشد. / پدیده نباشد / پدیدآورنده باشد.
- ۱۰۹** دستیابی به معرفت عمیق و والا برای نوجوانان و جوانان آسان‌تر است، زیرا پاکی و صفای قلب دارند.
- ۱۱۰** معرفتی عمیق و والا است که در نگاه نخست، مشکل به نظر می‌آید اما هدفی قابل دسترس است.
- ۱۱۱** زیرا از پاکی و صفای قلب برخوردارند.
- ۱۱۲** نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.
- ۱۱۳** زیرا جوانان و نوجوانان دارای پاکی و صفای قلب هستند.

چند گزینه‌ای

۱۳۴ کدام یک از گزینه‌های زیر درباره «توانایی انسان در شناخت

امور» درست است؟

- (۱) احاطه بر ذات و حقیقت امور نامحدود برای ذهن انسان ممکن است.
- (۲) انسان می‌تواند به ذات و ماهیت ستارگان و کهکشان‌های دور دست یابد.
- (۳) ذهن محدود انسان نمی‌تواند صفات خداوند را بشناسد.

۱۳۵ بیت «ذات نایافته از هستی بخش / کی تواند که شود هستی بخش»

با کدام یک از گزینه‌های زیر ارتباط دارد؟

- (۱) نیازمندی موجودات به خداوند در پیدایش
- (۲) نیازمندی موجودات به خداوند در بقا

۱۳۶ رابطه «جهان با خداوند» «در بقا»، مانند کدام یک از موارد زیر

است؟

- (۱) پرتو نور با منبع نور
- (۲) میز با نجار

۱۳۷ رابطه خداوند با جهان را تا حدی می‌توان، به چه چیزی تشبیه

نمود؟

- (۱) ساعت‌ساز و ساعت
- (۲) مولّد برق با جریان برق

۱۳۸ کدام عبارت در رابطه با اندیشه صحیح است؟

- (۱) در ذهن ریشه می‌دواند.
- (۲) برگ و بار آن به صورت اعمال ظاهر می‌گردد.

۱۳۹ بیت «ما چو ناییم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در

ما ز توست» به کدام موضوع اشاره دارد؟

- (۱) با افزایش خودشناسی، انسان بیشتر به فقر خود در محضر الهی پی می‌برد.
- (۲) پدیده‌های جهان هستی در مراحل پیدایش و بقا به خداوند عرض نیاز می‌کنند.

۱۴۰ بیت «ما همه شیران ولی شیر غَلم / حمله‌مان از باد باشد دم به

دم» به کدام مفهوم زیر اشاره دارد؟

- (۱) تمام موجودات وجود خود را از خدا می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می‌شوند.
- (۲) موجودات دائماً با زبان خود به پیشگاه خداوند عرض نیاز می‌کنند.

۱۴۱ منظور از شناختِ اولیهٔ خداوند، کدام گزینه است؟ (خرداد ۱۴۰۳)

- (۱) تفکر دربارهٔ نیازمند بودن جهان به خدا در پیدایش
- (۲) درک حضور خدا براساس فطرت خویش

۱۴۲ ما و همهٔ پدیده‌های جهان در پدید آمدن و هست شدن خود به

چه کسی نیازمند و محتاجیم؟

- (۱) به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمهٔ هستی باشد.
- (۲) به یک موجود برتر و متعالی که خدا نامیده می‌شود.

(۳) هر دو مورد

۱۱۴ در صورتی که خودش ذاتاً موجود باشد.

۱۱۵ هرچه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.

۱۱۶ افزایش عبودیت و بندگی

به خاطر وجود پاکی و صفای قلب

۱۱۸ «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ: برترین عبادت»

مقدمهٔ دوم

۱۲۰ زیرا موجودات پس از پیدایش نیز، مانند لحظهٔ نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. این رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند.

۱۲۱ هرچه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.

۱۲۲ شناخت هستی خداوند ← ممکن است.

شناخت چستی خداوند ← غیرممکن است.

۱۲۳ انسان‌های آگاه

۱۲۴ قدم پیش گذاشتن و حرکت با عزم و تصمیم قوی ← اگر قدم پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم، خداوند نیز کمک خواهد کرد (امداد الهی) و لذت چنین معرفتی را به ما خواهد چشاند.

۱۲۵ پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

۱۲۶ تفکر دربارهٔ نیازمند بودن جهان، در پیدایش خود، به آفریننده

۱۲۷ هر کدام از ما، بر اساس فطرت خویش، خدا را می‌یابیم و حضورش را درک می‌کنیم. به روشنی می‌دانیم در جهانی زندگی می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم آن را هدایت و پشتیبانی می‌کند و به موجودات مدد می‌رساند.

۱۲۸ پدیده‌ای که وجودش از خودش نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای است که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

۱۲۹ رابطهٔ مولد با جریان برق

پیدایش و بقا

۱۳۱ انسان‌های ناآگاه

۱۳۲ لازمهٔ شناخت هر چیز احاطه و دسترسی به آن است. ما کیستی و هستی خدا را درک می‌کنیم اما چستی او را نمی‌توانیم درک کنیم.

۱۳۳ لازمهٔ شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است.

۱۵۰ چرا دست یابی به معرفت عمیق و والا برای جوانان و نوجوانان

آسان تر است و مقصود از این معرفت چیست؟

- ۱) پاکی و صفای قلب دارند - انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند.
- ۲) پاکی و صفای قلب دارند - انسان با تفکر در نعمت‌ها و نشانه‌های خداوند، صفات الهی را بشناسد.
- ۳) عزم و تصمیم در آن‌ها قوی تر است - انسان با تفکر در نعمت‌ها و نشانه‌های خداوند، صفات الهی را بشناسد.
- ۴) عزم و تصمیم در آن‌ها قوی تر است - انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند.

۱۵۱ ناتوانی در تصور امور نامحدود، معلول و اثبات‌کننده

ضعف ما در شناسایی آفریدگار جهان است.

- ۱) پدیده نبودن ما - صفات ۲) پدیده نبودن ما - ذات
- ۳) محدود بودن ذهن - صفات ۴) محدود بودن ذهن - ذات

۱۳۴ گزینه «۲»؛ انسان می‌تواند به ذات و ماهیت ستارگان و کهکشان‌های دور دست یابد.

۱۳۵ گزینه «۱» **۱۳۶** گزینه «۱»

۱۳۷ گزینه «۲»

۱۳۸ گزینه «۲»؛ اندیشه مانند بذری است که ۱. در ذهن جوانه می‌زند، ۲. در دل و قلب ریشه می‌دواند و ۳. برگ و بار آن به صورت اعمال ظاهر می‌گردد.

۱۳۹ گزینه «۲»؛ مولوی در این بیت خداوند را سر منشاء هستی‌بخشی پدیده‌ها معرفی می‌کند.

۱۴۰ گزینه «۲» **۱۴۱** گزینه «۲»

۱۴۲ گزینه «۳» **۱۴۳** گزینه «۳»

۱۴۴ گزینه «۱» **۱۴۵** گزینه «۱»

۱۴۶ گزینه «۱»؛ افزایش خودشناسی ← درک بیش‌تر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

۱۴۷ گزینه «۲»؛ مفهوم بیت اشاره دارد که موجودات پس از پیدایش (بقا) نیز هم‌چنان به خداوند نیازمند هستند. از این‌رو دائماً با زبان حال به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند.

۱۴۸ گزینه «۲» **۱۴۹** گزینه «۱»

۱۵۰ گزینه «۱»؛ این‌که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والا است که در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید، اما هدفی قابل دسترس است، به‌خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب دارند.

۱۵۱ گزینه «۴»؛ ما به‌دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم.

۱۴۳ بیت «ذات نایافته از هستی، بخش / کی تواند که شود هستی‌بخش»

بیانگر کدام یک از دو مقدمه استدلال نیازمندی مخلوقات به خداوند است؟

- ۱) انسان و مخلوقات جهان پدیده‌هایی هستند که در وجود به خودشان متکی هستند.
- ۲) خداوند آفریدگار همه موجودات است که خودش قائم به خود بوده است.
- ۳) هر پدیده‌ای که وجودش از خودش نباشد برای موجود شدن نیازمند به دیگری است.
- ۴) نیازمندی همه موجودات به خداوند فقط در مرحله به‌وجود آمدن است.

۱۴۴ میان رابطه بتا با مسجد و رابطه خدا با جهان از نظر نیازمندی در

بقا یک وجود دارد.

- ۱) تفاوت بنیادین ۲) تشابه اساسی

۱۴۵ در مقام مثال رابطه «خداوند» با «جهان» تا حدی شبیه کدام

نوع رابطه است؟

- ۱) شبیه رابطه مولد با جریان برق است؛ همین که مولد متوقف می‌شود جریان برق هم قطع می‌شود.
- ۲) شبیه رابطه چشمه با رود آب است؛ همین که چشمه خشکد رود هم می‌خشکد.
- ۳) شبیه رابطه بتا و ساختمان است؛ همین که بتا نباشد ساختمان هم ساخته نمی‌شود.

۱۴۶ درک بیش‌تر فقر و نیازمندی انسان به خدا نتیجه چیست؟

- ۱) افزایش خودشناسی ۲) افزایش بندگی
- ۳) افزایش اخلاص

۱۴۷ بیت «ما که باشیم ای تو ما را جان جان / تا که ما باشیم با تو

درمیان» به چه چیزی اشاره دارد؟

- ۱) نیازمندی جهان به خدا در پیدایش
- ۲) نیازمندی جهان به خدا در بقا

۱۴۸ بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول

خدا دید» به کدام مفهوم اشاره دارد؟

- ۱) خداوند خالق ساخته‌های انسان و حتی خود انسان است.
- ۲) آنان که به دقت و تأمل در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند.

۱۴۹ قرآن کریم، رابطه میان خداوند و جهان هستی را با کدام کلمه

بیان می‌کند؟ و معنای دقیق آن چیست؟

- ۱) خداوند نور هستی است - تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند.
- ۲) خداوند ربّ العالمین است - تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند.
- ۳) خداوند نور هستی است - تصرف و سرپرستی مخلوقات، به دست خداوند است.

۱۵۴ در جدول زیر هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

(الف)	(ب)
آ. چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد.	۱. درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی
ب. «ما چو ناییم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست»	۲. آیای از آیات الهی بودن پدیده‌ها
پ. «خدایا هیچ‌گاه مرا چشم به هم‌زدنی به خودم وامگذار»	۳. مقدمه اول استدلال نیازمندی به خدادر پیدایش
ت. «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید»	۴. عرض نیاز مستمر پدیده‌ها به خداوند
ث. اندیشیدن مداوم دربارهٔ خدا و قدرت او	۵. «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ»
	۶. مقدمه دوم استدلال نیازمندی به خدادر پیدایش

۱۵۵ در جدول زیر هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

(الف)	(ب)
آ. ذهن انسان توانایی ادراک ماهیت آن را دارد.	۱. صفات الهی
ب. هر موجودی در حد خودش نشانگر آن است.	۲. پاکی و صفای قلب
پ. انسان‌های ناآگاه نسبت به آن بی‌توجه‌اند.	۳. امور محدود
ت. عاملی که موجب آشکار شدن چیزهای دیگر می‌شود.	۴. نور
	۵. نیاز دائمی به خدا

۱۵۲	آ ۴	ب ۶	پ ۲	ت ۱	ث ۳
۱۵۳	آ ۳	ب ۶	پ ۵	ت ۲	ث ۱
۱۵۴	آ ۶	ب ۴	پ ۱	ت ۲	ث ۵
۱۵۵	آ ۳	ب ۱	پ ۵	ت ۴	

کشف ارتباط

۱۵۲ در جدول زیر هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

(الف)	(ب)
آ. سرچشمه و سرمنشأ بندگی	۱. اندیشه
ب. لازمهٔ درک چیستی و ماهیت موجودات	۲. فطرت انسان
پ. عاملی که موجب درک حضور خداوند می‌شود.	۳. معرفتی والا و عمیق
ت. عاملی که نویدبخش آینده‌ای زیباتر است.	۴. آگاهی
ث. مشاهدهٔ خداوند در تمامی پدیده‌ها	۵. حقیقت نامحدود خداوند
	۶. احاطه و دسترسی

۱۵۳ در جدول زیر هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

(الف)	(ب)
آ. ثمرهٔ خودشناسی	۱. پاکی و صفای قلب
ب. شرطِ چشیدن لذت معرفت «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم»	۲. نیازمندی پدیده‌ها به خداوند در مرحلهٔ بقا
پ. رابطهٔ خداوند با جهان	۳. درک نیاز به خداوند
ت. «ما همه شیران ولی شیر عَلم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم»	۴. رابطهٔ ساعت‌ساز و ساعت
ث. ویژگی جوانان در کسب معرفت عمیق و والا	۵. رابطهٔ مولّد برق با جریان برق
	۶. قدم پیش گذاشتن و حرکت با عزم و تصمیم قوی

مفاهیم و اصطلاحات

- مفاهیم و اصطلاحات زیر را تعریف کنید.

۱۵۶ پدیده

(انسانی شهریور ۱۴۰۲)

۱۵۷ نور

۱۵۸ امور محدود

۱۵۹ امور نامحدود

۱۵۶ پدیده موجودی است که وجودش از خودش نیست و به پدیدآورنده نیازمند است.

۱۵۷ نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود.

۱۵۸ موضوعاتی هستند که در محدوده شناخت انسان قرار می‌گیرند و ذهن انسان توان و گنجایش فهم چستی و ذات چنین موضوعاتی را دارد، زیرا همه آن‌ها اموری محدود هستند.

۱۵۹ موضوعاتی هستند که نامحدودند و ذهن ما گنجایش درک آن‌ها را ندارد؛ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است.

پاسخ بلند

۱۶۰ چرا در قرآن کریم برای بیان رابطه میان خداوند و جهان هستی از اصطلاح «نور» استفاده شده است؟ (شهریور ۱۴۰۴)

۱۶۱ جمله «آگاهی سرچشمه بندگی است» را تبیین کنید. (دی ۱۴۰۳)

۱۶۲ جرایب عجز انسان در پی بردن به ذات باری تعالی را تحلیل کنید.

(انسانی شهریور ۱۴۰۴ و خرداد ۱۴۰۳ و دی ۱۴۰۲)

۱۶۳ با ذکر استدلال، اثبات کنید که ذات و چستی خداوند قابل شناخت نیست. (انسانی دی ۱۴۰۳ و خرداد ۱۴۰۲)

۱۶۴ نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را با دو مقدمه و یک نتیجه استدلال نمایید. (خرداد ۱۴۰۱ - خرداد ۹۸ و دی ۹۸)

۱۶۵ چرا انسان در شناخت ذات و چستی خداوند ناتوان است؟ (شهریور ۹۹ و دی ۹۹)

۱۶۶ علت ناتوانی انسان در شناخت ذات و چستی خداوند را بنویسید. (انسانی دی ۹۸ و خرداد ۹۸)

۱۶۷ چهار مورد از آثار اندیشه را نام ببرید.

۱۶۸ رابطه «معمار با ساختمان» چه تفاوتی با رابطه «خدا با جهان خلقت» دارد؟

۱۶۹ با توجه به استدلال نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش، از بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب دهی» چه مفهومی دانسته می‌شود؟

۱۷۰ نیازمندی جهان به خدا در بقا را با ذکر مثال توضیح دهید.

۱۷۱ چرا موجودات دائماً با زبان حال به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند؟

۱۷۲ تفاوت انسان‌های «ناآگاه» و انسان‌های «آگاه» نسبت به نیازهای دائمی انسان به خداوند چیست؟

۱۷۳ هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش تر شود چه نتایجی در پی خواهد داشت؟

۱۷۴ این شعر اشاره به چه موضوعی دارد؟

«ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم به دم»

۱۷۵ پیام شعر زیر را بنویسید. (شعر زیر به چه موضوعی اشاره دارد؟) «به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم»

۱۷۶ نور چیست؟

۱۷۷ چرا پیامبر اکرم (ص) عاجزانه از خداوند می‌خواهد که او را به حال خود واگذار نکند؟

۱۷۸ نور بودن خداوند به چه معناست؟ دو مورد از نتایج آن را بنویسید.

۱۷۹ بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید» چه شناختی را ممکن می‌داند؟

۱۸۰ شناخت ما از خداوند چگونه و تا چه حد است؟ آیا می‌توان به چستی و ذات خدا پی برد؟

۱۶۰ نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب

پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود. خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات وجود خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه‌ی هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است. به همین جهت در قرآن کریم رابطه خداوند با جهان با اصطلاح «نور» بیان شده است.

۱۶۱ انسان‌های ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند بی‌توجه‌اند؛ اما انسان‌های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را

احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند. هرچه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود نیاز به

او را بیشتر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند. لازمه شناخت هر چیز احاطه و دسترسی به آن است. ما به

دلیل محدود بودن ذهن خود نمی‌توانیم ذات امور نامحدود را تصور کنیم و بر آن‌ها احاطه داشته باشیم و چگونگی وجودشان را دریابیم. خداوند حقیقی نامحدود دارد و ما

نمی‌توانیم با ذهن محدود خود به حقیقت او احاطه داشته باشیم و ذاتش را شناسایی نماییم.

۱۶۳ لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است، از آنجا که ذات خداوند حقیقی نامحدود و ذهن انسان‌ها محدود است، بنابراین ما نمی‌توانیم به ذات او احاطه پیدا کرده و او را بشناسیم.

۱۷۲ انسان‌های ناآگاه نسبت به نیاز دائمی انسان به خداوند بی‌توجه‌اند؛ اما انسان‌های آگاه دائماً سایهٔ لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوستهٔ او می‌دانند.

۱۷۳ هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود، نیاز به او را بیش‌تر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند.

۱۷۴ مفهوم بیت به نیازمندی انسان‌ها پس از پیدایش (در مرحلهٔ بقا) به خداوند اشاره دارد؛ زیرا در این شعر مولانا انسان‌ها را به شیرهایی تشبیه کرده که روی پرچم نقاشی شده‌اند و بر اثر وزش باد تکان می‌خورند.

۱۷۵ هر چیزی در این جهان، بیانگر وجود خالق و آیه‌ای از آیات الهی محسوب می‌شود. در واقع هر موجودی در حد خودش تجلی خداوند و نشانگر حکمت، قدرت، رحمت و سایر صفات الهی است. از همین‌رو آنان که به دقت و اندیشه در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند و علم و قدرت او را می‌بینند.

۱۷۶ نور آن چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود.

۱۷۷ زیرا هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیش‌تر شود، نیاز به او را بیش‌تر احساس و ناتوانی و بندگی خود را بیش‌تر ابراز می‌کند. برای همین است که پیامبر گرامی ما، با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذارد نکند.

۱۷۸ یعنی تمام موجودات «وجود» خود را از او می‌گیرند، به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصهٔ هستی می‌گذارند و وجودشان به وجود او وابسته است.

نتایج نور خداوند: ۱. هر چیزی در این جهان بیانگر وجود خالق است. ۲. هر موجودی، تجلی‌بخش خدا و نشانگر صفات الهی است.

۱۷۹ «خدا را در هر چیزی دیدن» که یک شناخت عمیق و والا است.

۱۸۰ خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و دانش را شناسایی نماید. بنابراین با اینکه به وجود خداوند به‌عنوان آفریدگار جهان پی می‌بریم و صفات او را می‌توانیم بشناسیم اما نمی‌توانیم ذات و چیستی او را دریابیم.

۱۶۴ مقدمهٔ اول: اگر به خود و اشیای پیرامون خود نگاه کنیم در می‌یابیم که وجود و هستی ما از ما نیست و همه پدیده‌ایم. **مقدمهٔ دوم:** پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نباشد برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد بلکه وجودش از خودش باشد.

نتیجه: با دو مقدمهٔ فوق می‌توانیم نتیجه بگیریم که ما و همهٔ پدیده‌های جهان در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمهٔ هستی باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

۱۶۵ چون ذهن ما محدود است، نمی‌تواند ذات امور نامحدود را تصور کرده و چگونگی آن را دریابد. خداوند حقیقتی نامحدود است، لذا ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کرده و ذاتش را شناسایی کند.

۱۶۶ خداوند حقیقتی نامحدود دارد و ذهن محدود ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطهٔ کامل پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

۱۶۷ اندیشه ۱. بهار جوانی را پربطرات و زیبا می‌سازد، ۲. استعدادها را شکوفا می‌کند و ۳. امید به آینده‌ای زیباتر را نوید می‌بخشد، ۴. می‌تواند برترین عبادت‌ها باشد.

۱۶۸ دو تفاوت کلی در این مقایسه وجود دارد:

الف) کار بتا فقط جابه‌جا کردن مواد و چینش آن‌ها است. بتا نه چسبندگی گچ را ایجاد می‌کند و نه سختی و استحکام سنگ را؛ در صورتی‌که خداوند، خالق سنگ و گچ و چوب، و خواص آن‌ها و حتی خالق خود بتا است.

ب) با فوت بتا، ساختمان در سر جایش باقی می‌ماند؛ در صورتی‌که هر لحظه خداوند اراده کند، تمام جهان هستی با تمام پدیده‌هایش از بین می‌روند.

۱۶۹ این بیت نشان می‌دهد که پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد بلکه وجودش از خودش باشد.

۱۷۰ جهان همواره و در هر آن به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود؛ به‌عنوان مثال می‌توان گفت که رابطهٔ خداوند با جهان تا حدی شبیه رابطهٔ مولد برق با جریان برق است، همین که مولد متوقف شود جریان برق هم قطع می‌گردد و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شوند.

۱۷۱ زیرا موجودات پس از پیدایش نیز هم‌چنان مانند لحظهٔ نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. از این‌رو دائماً با زبان حال به پیشگاه الهی عرض نیاز می‌کنند.

درک مطلب

● متن‌های زیر را بخوانید و با توجه به مفاهیم درس به سؤالات پاسخ دهید:

متن ۱: حسین و سامان دانش‌آموزان پایه یازدهم دبیرستان سبحان و شاگردان آقای رفیعی در درس دین و زندگی هستند. مباحثه‌ای در کلاس پیرامون معرفت به ذات اقدس الهی شکل می‌گیرد. حسین معتقد است اگر بخواهیم خدا را بشناسیم ابتدا باید به فطرت خود مراجعه کنیم و سپس باید به اطراف خودمان نظر کنیم تا به وجود خداوند پی ببریم. اما سامان با او مخالف است و چنین استدلال می‌کند که ذات اقدس الهی فراتر از مکان و زمان بوده و به هیچ عنوان قابل مقایسه با موجودات مادی نیست که بخواهیم از روی آن‌ها، خداوند را بشناسیم.

۱۸۱ منظور حسین از شناخت خداوند، معرفت به کدام بُعد وجودی حضرت حق است؟

۱۸۲ آیا دیدگاه سامان پیرامون عدم توانایی ذهن انسان در شناخت ذات اقدس الهی نادرست است؟ توضیح دهید.

۱۸۳ آقای رفیعی برای حل این مباحثه، چگونه باید این دو دانش‌آموز را راهنمایی کند؟

متن ۲: کاخ گلستان یکی از مکان‌های تاریخی شهر تهران است که در محدوده محله پانزدهم خرداد تهران واقع شده و قدمتی بیش از ۲۰۰ سال دارد. این عمارت باشکوه پس از سال‌ها همچنان باقی است در صورتی که هیچ‌یک از معماران و کارگران سازنده آن در قید حیات نیستند.

۱۸۴ رابطه میان این عمارت با معمارانش را می‌توان با رابطه جهان هستی با خداوند یکسان دانست؟

۱۸۵ آیا این پنداشت که «معماران این بنای تاریخی تنها نظم‌دهنده به مصالح ساختمانی بوده‌اند» صحیح است؟ توضیح دهید.

۱۸۶ دو تفاوت عمده میان رابطه معمار با عمارت و خدا با جهان هستی را نام ببرید.

یادداشت:

۱۸۱ منظور حسین از دیدن خداوند در تمام پدیده‌های جهان خلقت، شناخت و معرفت به هستی خداوند است.

۱۸۲ خیر، دیدگاه سامان کاملاً صحیح است چرا که ذهن انسان محدود است و توانایی درک امور نامحدود (مانند ذات خداوند) را ندارد.

۱۸۳ برای حل این مباحثه در واقع باید دانست که هر دو دانش‌آموز به نکته درستی اشاره می‌کنند. اختلاف به وجود آمده میان این دو دانش‌آموز به این دلیل است که هر کدام در رابطه با یکی از ابعاد وجودی خداوند صحبت می‌کنند. این‌که حسین می‌گوید خدا را می‌توان در تمامی پدیده‌های عالم دید نکته صحیحی است چرا که در رابطه با هستی خداوند کاملاً صادق است. از طرفی سامان نیز در رابطه با ذات و چیستی خداوند سخن درستی می‌گوید و اختلافات پیش آمده به این دلیل است که هریک در رابطه با یکی از ابعاد وجودی خداوند صحبت می‌کنند.

۱۸۴ خیر، چرا که عمارت کاخ گلستان پس از ساخته شدن از معماران بی‌نیاز می‌شود. اما عالم هستی در هر آن و هر لحظه مانند لحظه نخست خلق شدن وابسته و نیازمند به خداوند است.

۱۸۵ بله، معمار تنها گردآورنده و نظم‌دهنده به مصالح ساختمانی است و خواص این مصالح ساختمانی را معمار خلق نکرده است. در صورتی که خداوند خواص سنگ، گچ، چوب، سیمان و ... را به آن‌ها داده و از طرفی خالق خود معمار هم هست.

۱۸۶ تفاوت ۱: عمارت با ساخته شدن از معمار بی‌نیاز می‌شود در حالی که تمامی پدیده‌های جهان هستی پس از پیدایش هم هر لحظه و هر آن نیازمند خدا هستند.

تفاوت ۲: کار معمار جابه‌جایی و چینش مصالح در کنار یکدیگر است. در حالی که خداوند خالق مصالح و خواص آن‌ها و حتی خالق خود معمار است.